

JAV IR RUSIJOS ĮVAIZDŽIAI LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE

GERDA JAKŠTAITĖ

Vytauto Didžiojo universitetas,
Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas, Politologijos katedra
El. paštas: g.jakstaite@pmdf.vdu.lt

Straipsnyje nagrinėjami vidiniai veiksniai, darantys įtaką Lietuvos užsienio politikos tapatybei: nagrinėjamas dviejų svarbių Lietuvos institucijų – LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos, dalyvaujančių užsienio politikos formavimo procese, konstruojamas Rusijos ir JAV įvaizdis Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste. Straipsnyje siekiama nustatyti, ar Rusijos ir JAV įvaizdžiai, formuojami oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje, skiriasi, ar yra panašūs. Konstruojamas įvaizdis lyginamas pasitelkiant šiuos kriterijus: Rusijos ir JAV kaip „Kito“ traktavimas, nuostatos esamų ir potencialių bendradarbiavimo sričių atžvilgiu, nuostatos nesutampančių interesų atžvilgiu, bendras dvišalių santykių vertinimas. Tyrimo pagrindą sudaro oficialios LR Prezidentūros retorikos ir 2009 m. birželio–2011 m. gruodžio mėn. straipsnių „Lietuvos ryte“, „Lietuvos žiniose“, „Respublikoje“, „Veide“, „Vakaro žiniose“ analizė.

Reikšminiai žodžiai: Lietuvos užsienio politika, tapatybė, Rusija, JAV, žiniasklaida, prezidentūra.

Straipsnis parengtas kaip Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo projekto „Tampanant europiečiais: lietuvių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į Europos Sąjungą“ (MIP-026/2011) dalis.

ĮVADAS

Lietuvos užsienio politikos tapatybė yra sudėtingas ir kintantis darinys, veikiamas vidinių (istorinės atminties, kultūrinių, politinių, ekonominių, socialinių) ir išorinių veiksnių (įvairių tarptautinių santykių

veikėjų – valstybių, organizacijų, individų – sampratų ir užsienio politikos). 2009 m. pasižymėjo tiek vidinės, tiek išorinės aplinkos, veikiančios Lietuvos užsienio politikos tapatybę, pokyčiais: tais metais Lietuvoje įvyko prezidento (institucijos, kuri yra viena svarbiausių formuojant ir įgyvendinant Lietuvos užsienio politiką) rinkimai, tarptautinėje arenoje pokyčius žymėjo pasikeitęs JAV lyderis (prezidentu tapo Barackas Obama), Rusijos ir JAV santykių pobūdis.

2009 m. į Lietuvos Respublikos (LR) Prezidento postą išrinkta Dalia Grybauskaitė deklaravo keisianti Lietuvos užsienio politiką: bandysianti „sureguliuoti Lietuvos užsienio politikos švytuoklę“, aktyvindama Lietuvos santykius su didžiosiomis Vakarų valstybėmis, atsisakydama „įsivaizduojamos lyderystės euroatlantinėje erdvėje“ ir tuo pat metu palaikydama intensyvius ryšius su valstybėmis Rytuose.¹ Sutelkiant dėmesį į vidinių veiksnių, darančių įtaką Lietuvos užsienio politikos tapatybei, analizę kyla klausimas, kokią Lietuvos užsienio politikos tapatybę konstruoja LR Prezidentūra oficialiojoje retorikoje po 2009 m. ir ar ji sutampa su Lietuvos užsienio politikos tapatybės įvaizdžiu, formuojamu Lietuvos žiniasklaidos, kuria (greta LR Prezidento institucijos), remiantis visuomenės apklausomis, Lietuvoje pasitikima labiausiai. Tad tyrimo laukui susiaurinti buvo pasirinkti du vidiniai veiksniai, svarbūs Lietuvos užsienio politikos tapatybei – LR Prezidentūra ir Lietuvos žiniasklaida. Be to, Lietuvos užsienio politikos tapatybės, veikiamos LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos, tyrime apsiribota kelių jos fragmentų (dviejų valstybių – JAV ir Rusijos – sąsajos su Lietuvos užsienio politikos tapatybe) analize. Tokį pasirinkimą lėmė keletas aplinkybių: šių valstybių svarba Lietuvos užsienio politikai (Rusija yra Lietuvos kaimynė, o JAV – strateginė partnerė), daroma įtaka tarptautiniuose santykiuose, faktas, jog Rusija ir JAV reprezentuoja skirtingus vertybinius elementus, JAV–Rusijos dvišalių santykių daroma įtaka Lietuvos užsienio politikai. Tad straipsnyje pateikiamo *tyrimo tikslas* yra palyginti Rusijos ir JAV įvaizdžius Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste, konstruojamus LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos, po 2009 metų. *Tyrimo uždaviniai*: 1) palyginti Rusijos ir JAV kaip *Kito* traktavimą oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje,

atkreipiant dėmesį į tai, kokiai valstybių kategorijai jos priskiriamos (grėsmė; valstybė, nekelianti grėsmės, bet neturinti jai ir Lietuvai bendrų interesų; valstybė, kurią su Lietuva sieja bendri interesai; valstybė, kurią su Lietuva sieja bendros vertybės); 2) palyginti Rusijos ir Lietuvos / JAV ir Lietuvos bendrų interesų sritis, pabrėžiamas oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje; 3) palyginti Rusijos ir Lietuvos / JAV ir Lietuvos besikertančių interesų sritis, pabrėžiamas oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje.

Oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir spausdintoje Lietuvos žiniasklaidoje formuojamas Rusijos ir JAV įvaizdis Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste yra analizuojamas taikant kokybinį turinio analizės ir palyginamąjį metodus. Taikant kokybinę turinio analizę buvo išnagrinėti visi LR Prezidentūros interneto svetainėje pateikti informacijos šaltiniai (pavyzdžiui, LR Prezidentės kalbos, dekretai, interviu, pranešimai spaudai, informacija apie vizitus), kuriuose Rusija ir JAV buvo paminėtos santykių su Lietuva kontekste. Taip pat buvo analizuojami spausdintos žiniasklaidos straipsniai leidiniuose „Lietuvos rytas“, „Lietuvos žinios“, „Respublika“, „Veidas“, „Vakaro žinios“², kurie yra leidžiami visos Lietuvos mastu ir turi didžiausią skaitytojų auditoriją. Tyrime buvo remiamasi kompanijos „Mediaskopas“ atliktos žiniasklaidos stebėsenos duomenimis. Žiniasklaidos stebėsenos metu buvo atrinkti „Lietuvos ryto“, „Lietuvos žinių“, „Respublikos“, „Veido“ ir „Vakaro žinių“ straipsniai, kuriuose buvo minimi reikšminiai žodžiai „Rusija“ ir „JAV“ santykių su Lietuva kontekste. Palyginamasis tyrimo metodas buvo taikomas Rusijos ir JAV įvaizdžiams, konstruojamiems dviejų skirtingų institucijų, analizuoti pagal iš anksto parinktus lyginimo kriterijus, kurie yra išvardyti tyrimo uždaviniuose.

Analizuoti pasirinkta 2009–2011 metus (t. y. 3 metų laikotarpį). 2009 metai tyrimo pradžia pasirinkti todėl, kad žymėjo lūžį Lietuvos užsienio politikoje, o tyrimo pabaigos datą lėmė projekto, kurį įgyvendinant buvo rašomas straipsnis, apribojimai.

Straipsnį sudaro keturios dalys. Pirmojoje dalyje pristatoma tapatybės samprata ir jos sąsaja su konstruktyvizmo prieiga, kuria remiamasi tyrime. Antroji straipsnio dalis skirta Rusijos ir JAV įvaizdžio

Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste, konstruojamame oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, analizei. Trečiojoje dalyje yra nagrinėjamas Lietuvos žiniasklaidoje konstruojamas Rusijos ir JAV įvaizdis. Paskutinioji straipsnio dalis skirta Rusijos ir JAV įvaizdžiams, konstruojamiems skirtingų institucijų, palyginti.

TAPATYBĖ KONSTRUKTYVIZMO KONTEKSTE

„Tapatybė“ yra sudėtinga sąvoka, užimanti svarbią vietą konstruktyvistinės tarptautinių santykių prieigos diskurse. Konstruktyvizmas yra tarptautinių santykių teorija, kuri teigia, jog veikėjų santykiuose nėra objektyvios tikrovės, viskas yra socialiai konstruojama. Pasak konstruktyvistų, įvairūs tarptautinių santykių kintamieji yra svarbūs ne todėl, kad jie – objektyvūs faktai, o todėl, kad turi socialinę prasmę.³ Ši prasmė konstruojama tapatybės, normų, įsitikinimų, istorijos pagrindu ir gali paaiškinti tarptautinius santykius.

Nors tapatybė yra tik vienas iš nematerialių veiksnių (tokių kaip kultūra, normos, įsitikinimai, idėjos), kuriuos analizuoja konstruktyvistinė prieiga, būtent tapatybės analizė suteikia galimybę į tyrimo procesą įtraukti tarptautinių santykių veikėjų interesų nagrinėjimą. Tai, anot pačių konstruktyvistų, konstruktyvistinei prieigai leidžia geriau paaiškinti tarptautinius santykius, nei tai daro kitos tarptautinių santykių teorijos.⁴

Tapatybė paprastai yra suvokiama kaip kultūros dalis, kurią konstruktyvistai apibrėžia kaip bendrus socialinius įsitikinimus. Tapatybė gali būti apibrėžiama kaip politinių veikėjų savęs ir tarpusavio ryšio suvokimas.⁵ Kitaip tariant, tapatybė atsako į klausimą: kas aš esu? Toks tapatybės apibrėžimas suponuoja du tapatybės elementus: savojo Aš (angl. *Self*) ir Kito (angl. *Other*) suvokimą. Aš apibūdina analizuojamos valstybės (ar kitų veikėjų) tapatybės visumą, apimančią nacionalinius, regioninius, institucinius ir kitus bruožus, sąlygotus bendros istorijos, kultūros, vertybių (itin pabrėžiant vertybinį ir idėjinį pamatą). O *Kitas* dažniausiai yra apibūdinamas per santykį su Aš kaip Aš priešprieša. Kitaip tariant, *Kitas* yra naratyvas, savybės, priskiriamos kitam veikėjui, akcentuojant tarpusavio skirtumus ir neretai

Kitą suvokiant kaip grėsmę. Šiame straipsnyje *Aš* kategorijai priskiriama Lietuva darant prielaidą, kad savo užsienio ir saugumo politiką ji formuoja atsižvelgdama į kitų veikėjų (šiuo straipsnyje – JAV ir Rusijos)⁶ tapatybes, interesus ir veiksmus.

Anot Gražinos Miniotaitės, *Aš* ir *Kito* išskyrimas yra tapatybės egzistavimo prielaida.⁷ Užsienio politikos kontekste kiekvienos konkrečios valstybės užsienio ir saugumo politika yra formuojama atsižvelgiant ne tik į savojo *Aš* suvokimą, bet ir į tai, kaip yra interpretuojamas *Kitas*, kuris gali būti suvokiamas kaip grėsmė arba, priešingai, vertybėmis ir (ar) interesais artima valstybė.

Pasak konstruktyvistų, tapatybė lemia tarptautinių santykių veikėjų interesus ir užsienio politikos procese gali keistis, t. y. tapatybės pagrindu suformuojami interesai; remiantis interesais, vykdoma atitinkama užsienio politika; užsienio politikos vykdymo proceso metu gauti rezultatai savo ruožtu daro poveikį veikėjo tapatybei.⁸ Margaritos Šešelgytės teigimu, „tapatybė“ yra gilesnė sąvoka nei „interesas“, nes ji apibrėžia, kas veikėjai yra, o interesai – ko veikėjai nori.⁹ Anot Alexanderio Wendto, tapatybė egzistuoja greta vertybių: interesai atsiranda dėl tapatybės įtakos, tačiau tapatybė gali formuoti veikiamą tiek interesų, tiek vertybių.¹⁰ Tad bendrų interesų ir vertybių buvimas / nebuvimas padeda nustatyti, ar tam tikrus tarptautinių santykių veikėjus vienija bendra tapatybė, ir ją suvokti.

Taigi tyrimas remiasi idėjomis, jog tarptautinių santykių veikėjų tapatybė yra konstruojama, priklausoma nuo interesų bei vertybių ir svarbią jos dalį sudaro *Kito* (tarptautinių santykių veikėjų, su kuriais palaikomi santykiai) vertinimas.

JAV IR RUSIJOS ĮVAIZDŽIAI LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMI LR PREZIDENTŪROS PO 2009 M.

Atliekant JAV ir Rusijos, kaip *Kito*, Lietuvos užsienio politikos tapatybės įvaizdžio, konstruojamo LR Prezidentūros, analizę buvo tiriama kelios informacijos šaltinių rūšys: LR Prezidentės kalbos, LR Prezidentūros Spaudos centro pranešimai spaudai, LR Prezidentūros

Spaudos centro informacija apie Prezidentės vizitus, LR Prezidentės duoti interviu.

Analizuoti tinkamais informacijos šaltiniais buvo laikomi tie, kuriuose minima JAV arba Rusija santykių su Lietuva kontekste, datuojami nuo 2009 m. birželio iki 2011 m. gruodžio 31 d.¹¹ Iš viso aptikti 63 informacijos šaltiniai, tinkami analizuoti. JAV buvo skirta dėmesio 23 kartus (daugiausia LR Prezidentūros Spaudos centro pranešimuose spaudai ir LR Prezidentės interviu), Rusijai – 40 kartų (daugiausia LR Prezidentūros Spaudos centro pranešimuose spaudai ir LR Prezidentės interviu).

RUSIJOS ĮVAIZDIS LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMAS OFICIALIOJOJE LR PREZIDENTŪROS RETORIKOJE PO 2009 M.

Rusija oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje yra traktuojama kaip galinga ir įtakinga valstybė, Lietuvoje (ir kitose Baltijos šalyse) turinti interesų, tačiau grėsmės Lietuvai nekelianti. Interviu naujienų portalui „Delfi“ D. Grybauskaitė teigė, jog „nereikia turėti iliuzijų, kad ji [t. y. Rusija] Baltijos šalyse neturės interesų“, tačiau kitame interviu Ukrainos žurnalui pažymėjo: „mes negalvojame, kad Lietuvą kažkas užpuls“.¹² Nors Rusija oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje nėra vaizduojama kaip grėsmė Lietuvai, tačiau pripažįstama, kad įtampa Lietuvos ir Rusijos santykiuose egzistuoja, santykiai apibūdinami kaip „sudėtingi“ ir „politiškai jautrūs“¹³; tokia situacija aiškinama iniciatyvų trūkumu, bet ne sąmoningais Rusijos veiksmais, nukreiptais prieš Lietuvos interesus. Oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje nesutampantys Lietuvos ir Rusijos interesai ar sąmoningi Rusijos veiksmai, keliantys grėsmę Lietuvai, apskritai nėra akcentuojami (išskyrus Michailo Golotovo skandalo atvejį, kai D. Grybauskaitė interviu užsiminė, kad, jos manymu, Rusija darė spaudimą Austrijai, ir komentarą „EurActiv.com“ apie tai, jog Lietuvai nesaugumą kelia situacija energetikos sektoriuje – priklausomybė nuo Rusijos elektros sistemos¹⁴).¹⁵ Toks Rusijos įvaizdis (ne grėsmė, bet Lietuvoje turinti interesų valstybė, su kuria įmanoma palaikyti konstruktyvius santykius)

oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje yra vyraujantis (71,4 % paminėjimų, o 28,6 % paminėjimų skirti Rusijai, kuri kelia įtampą Lietuvai; žr. 1 priedą). Nors D. Grybauskaitė atkreipia dėmesį į Rusiją kaip į valstybę, su kuria galima vystyti konstruktyvius santykius, tačiau drauge pažymi: „per anksti teigti, kad galime būti visiškai ramūs ir visiškai ja [t. y. Rusija] pasitikėti.“¹⁶ Tad remiantis LR Prezidentūros oficialiojoje retorikoje konstruojamu Rusijos įvaizdžiu galima teigti, jog Rusija nepatenka į grėsmių Lietuvai kategoriją, tačiau ją sudėtinga priskirti ir kategorijai valstybių, nekeliančių jokios grėsmės, nes ji nekelia Lietuvai pasitikėjimo. Taigi konstruojamas Rusijos, kaip *Kito*, įvaizdis Lietuvos užsienio politikos tapatybėje yra prieštaringas.

LR Prezidentūra deklaruoja siekį su Rusija vystyti santykius, pagrįstus „abipuse pagarba ir pragmatiškais interesais“.¹⁷ Veiksmingiausias būdas apginti Lietuvos interesus santykiuose su Rusija, LR Prezidentūros suvokimu, yra Lietuvos gebėjimas palaikyti dialogą ir konstruktyviai bendradarbiauti¹⁸, nes izoliacinė politika esą neduoda norimų rezultatų. Būtinybės palaikyti konstruktyvius santykius su Rusija akcentavimas ir rėmimasis pragmatiniais interesais oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje yra vyraujanti tendencija, būdinga LR Prezidento institucijos konstruojamam įvaizdžiui (100 % paminėjimų). LR Prezidentūros retorikoje taip pat pabrėžiama, kad suinteresuotumas gerais ir konstruktyviais Lietuvos ir Rusijos santykiais turi būti abipusis („Atvirumas ir konstruktyvumas būtinas iš abiejų pusių“¹⁹). Lietuva santykių su Rusija kontekste vaizduojama kaip tvirtą nuomonę užsienio politikos klausimais turinti valstybė, turinti Europos Sąjungos (ES) paramą ir planuojanti laikytis ES bendrosios politikos santykiuose su Rusija. Pabrėžiamas judėjimas konstruktyvaus dialogo link.

Oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje deklaruojant konstruktyvių santykių su Rusija siekį galima aptikti nuostatų tiek bendrų, tiek nesutampančių Lietuvos ir Rusijos interesų atžvilgiu. Tarp galimų bendradarbiavimo sričių išskiriamos trys: aplinkosaugos (30,8 % paminėjimų), ekonomikos (46,2 % paminėjimų) ir kultūros sritys (15,4 % paminėjimų). Aplinkosaugos kontekste D. Grybauskaitė interviu ir kalbose pabrėžė siekį imtis bendrų veiksmų su Rusija ribojant Baltijos

jūros taršą. Kalbant apie kultūrą, labiausiai akcentuotas galimas bendradarbiavimas kultūrinio turizmo srityje. Kaip svarbiausia galimo bendradarbiavimo su Rusija sritis LR Prezidentūros konstruojamame Lietuvos–Rusijos santykių įvaizdyje buvo nurodyta ekonominė. Pasak D. Grybauskaitės, Rusija yra svarbi Lietuvos prekybos partnerė, todėl Lietuva yra suinteresuota remti Rusijos narystę Pasaulio prekybos organizacijoje, plėsti verslo ryšius ir naikinti galimus prekybos apribojimus. Anot LR Prezidentūros, ekonominiai interesai yra abipusiai.²⁰

Nesutampančių Lietuvos ir Rusijos interesų aspektas oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje užima mažesnę dalį nei potencialaus bendradarbiavimo klausimai (atitinkamai 8 ir 13 paminėjimų), labiausiai akcentuojant energetikos sektoriaus problemas. D. Grybauskaitė energetinius išteklius įvardija kaip galimą Rusijos spaudimo Lietuvai įrankį (planuojamos rusiškos atominės elektrinės), nors kituose interviu pabrėžia, jog Rusijos vykdoma užsienio politika nėra sąmoningai nukreipta prieš Lietuvą. Anot D. Grybauskaitės, siekdama konstruktyvių santykių su Rusija, Lietuva nenusileis jai ir tokiais klausimais kaip Lietuvos valstybės nepriklausomybė, istorija, kultūros ir dvasinis paveldas, žmogaus teisės.²¹ Istorijos, kultūros ir dvasinio paveldo išskyrimas tokiaame kontekste rodo, kad, anot LR Prezidentūros, Lietuva ir Rusija neturi bendro vertybinio pamato.

Minėtų galimų bendradarbiavimo sričių išskyrimas ir didžiausio dėmesio skyrimas ekonomikos klausimams rodo, kad LR Prezidentūros konstruojamame Rusijos įvaizdyje santykių su Lietuva kontekste vyrauja pragmatinė politika. Kita vertus, LR Prezidentūros oficialiojoje retorikoje paminėti klausimai, kuriais Lietuvos ir Rusijos interesai nesutampa ir dėl kurių neketinama nusileisti, indikuoja deklaruojamos Lietuvos užsienio politikos vertybinį lygmenį ir, LR Prezidentūros suvokimu, Lietuvos ir Rusijos vertybių nesutapimą. Vis dėlto dėmesio bendradarbiavimui ir nesutampantiems interesams santykis leidžia teigti, kad oficialiojoje retorikoje konstruojamame įvaizdyje Rusija vaizduojama kaip tam tikrų panašumų (bet ne vertybių) turinti valstybė.

LR Prezidentūrai kuriant Lietuvos ir Rusijos santykių įvaizdį, yra ir prieštaringų pasisakymų. Viena vertus, akcentuojama, kad

santykiuose su Rusija reikia atsikratyti stereotipų ir kurti konstruktyvius santykius, skatinti Rusijos ir NATO bendradarbiavimą (įskaitant priešraketinės gynybos sritį): „Nėra pamato baimintis aljanso atverso to naujo bendradarbiavimo puslapio su Rusija. <...> Šaltojo karo laikai baigėsi ir visos šalys sutaria, jog būtina ieškoti naujų bendradarbiavimo su Rusija būdų ir perspektyvų.“²² Kita vertus, galima aptikti ir priešingą įvaizdį konstruojančių pareiškimų. Lietuvos ambasadoje, Varšuvoje, Baltijos šalių vadovų pokalbyje D. Grybauskaitė pabrėžė: „Lietuvos interesams itin svarbu, kad visoms NATO narėms saugumą garantuotų aljansas, o ne Rusija.“²³ Tad pasisakoma prieš platų Rusijos įtraukimą į NATO veiklą, – dėl to sunkiau suprasti, koks vaidmuo yra skiriamas NATO LR Prezidentūros formuojamame Rusijos įvaizdyje.

Oficialioji LR Prezidentūros retorika rodo, jog sutampančius Lietuvos ir Rusijos interesus (ekonominius, taip pat – kultūrinę sritį) planuojama išnaudoti konstruktyviems santykiams kurti. Į galimą politinį bendradarbiavimą LR Prezidentūra vilčių nededa. Pasak prezidentės, „svarbiausia yra bendras fonas, tarpusavio dialogas, bent jau ekonominis ir kultūrinis bendradarbiavimas“.²⁴ Tokia oficialioji retorika leidžia teigti, kad, LR Prezidentūros suvokimu, Rusijos ir Lietuvos interesai pernelyg skiriasi, jog būtų įmanomas politinis bendradarbiavimas. Apskritai oficialiojoje retorikoje, kalbant apie santykius su Rusija, vengiama vertybių temos. Kultūrinių Lietuvos ir Rusijos santykių idėja oficialiojoje retorikoje nėra labiau plėtojama, tad sunku spręsti apie galimą bendrą Lietuvos ir Rusijos tapatybę ar rėmimąsi panašiomis vertybėmis.

Taigi LR Prezidentūros konstruojamame Rusijos įvaizdyje (santykiuose su Lietuva) Rusija nėra laikoma grėsme, tačiau negalvojama, kad įmanomas politinis šalių bendradarbiavimas ar konkrečių politinių projektų įgyvendinimas. Galimo Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo pagrindu (dabartiniai santykiai pasižymi įtampa), LR Prezidentūros manymu, galėtų būti ekonominė ir galbūt kultūrinė sritys. Tai rodo, kad LR Prezidentūros kuriamoje Lietuvos ir Rusijos santykių vizijoje vyrauja pragmatinis lygmuo bei nėra Lietuvai ir Rusijai bendro vertybinio pagrindo.

JAV ĮVAIZDIS LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMAS OFICIALIOJOJE LR PREZIDENTŪROS RETORIKOJE PO 2009 M.

Kitaip nei analizuojant Rusijos įvaizdį oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, nagrinėjant oficialiai LR Prezidentūros reiškiamas nuostatas dėl JAV pastebėta, jog oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje JAV minima dažnai, tačiau ne visur santykių su Lietuva ar užsienio politikos kontekste: nemažai JAV paminėjimų sudaro faktinė informacija (apie vizitus, susitikimus) arba sveikinimai įvairiomis progomis.

Remiantis oficialiąja LR Prezidentūros retorika galima teigti, jog oficialiajame lygmenyje LR Prezidentūra formuoja JAV kaip galingos valstybės, su kuria Lietuvą sieja panašūs interesai, įvaizdį: JAV vadinama „partnerė“, „sąjungininke“, pabrėžiant tokio pobūdžio santykių svarbą Lietuvai ir tęstinumą. Pasak D. Grybauskaitės, JAV yra „tradicinis partneris“²⁵, „Lietuvos ir visos Europos artima partnerė ir svarbiausia sąjungininke“.²⁶ LR Prezidentė taip pat akcentuoja, kad Lietuvos ir JAV santykiai turi ilgą istoriją: „Dviejų šalių draugystei visuomet svarbiausia yra stabilumas, tęstinumas ir abipusė pagarba. Lietuvos ir Jungtinių Amerikos Valstijų santykiai šias vertybes itin prasmingai įkūnija.“²⁷ Pastaroji citata iliustruoja ne kartą oficialiojoje retorikoje išreikštą mintį, jog Lietuvos ir JAV (kitai nei Lietuvos ir Rusijos) santykiuose galios asimetrija problemų nesukelia. Nors LR Prezidentūra pripažįsta, kad JAV yra viena galingiausių valstybių tarptautiniuose santykiuose (pasak D. Grybauskaitės, be JAV neįmanoma išspręsti tarptautinių problemų), tačiau taip pat teigia, jog „pasitiki partneriais amerikiečiais“²⁸ tiek JAV ir Rusijos santykių srityje, tiek kalbant apie B. Obamos administracijos sprendimą stabdyti priešraketinės gynybos skydo elementų montavimą Vidurio ir Rytų Europoje. Toks konstruojamas JAV įvaizdis (galinga valstybė, Lietuvos partnerė ir sąjungininke, turinti panašių užsienio politikos interesų) oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje aiškiai vyrauja: tarp 8 paminėjimų nėra pareiškimų, kuriuose būtų reiškiamas priešinga nuomonė.

Oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje galima aptikti ne vieną minimą sritį, kurioje įgyvendinami sutampantys, LR Prezidentės teigimu, Lietuvos ir JAV interesai: saugumas, žmogaus teisės, mokslas ir

technologijos, ekonomika, energetika. Vis dėlto daugiausiai dėmesio skiriama sutampantiems Lietuvos ir JAV interesams saugumo srityje pabrėžti (41,7 % paminėjimų, žr. 2 priedą). Dėmesio šiai sričiai kiekis ir pati LR Prezidentės retorika rodo, jog saugumo klausimai Lietuvos ir JAV santykiuose yra traktuojami kaip svarbiausi. Pasak D. Grybauskaitės, JAV yra pagrindinė Lietuvos sąjungininkė NATO ir strateginė partnerė plėtojant bendradarbiavimą saugumo srityje²⁹, „Jungtinės Amerikos Valstijos – pagrindinė Lietuvos saugumo partnerė.“³⁰ LR Prezidentūros konstruojamas JAV įvaizdis santykių su Lietuva kontekste oficialiai indikuoja nuo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo nepakitusių pozicijų, jog JAV yra pagrindinis Lietuvos saugumo garantas.

Kita dažnai minėta sfera, kurioje JAV ir Lietuva, regis, turi bendrų interesų, yra ekonominė (25 % paminėjimų). Viena vertus, D. Grybauskaitė pabrėžė didėjančią JAV ir Lietuvos bendradarbiavimą ekonominėje sferoje ir išskyrė JAV sprendimą pradėti gabenti krovinius tarptautinei misijai Afganistane tranzitu per Klaipėdos uostą.³¹ Kita vertus, oficialiojoje retorikoje galima aptikti ir nuostatų, jog dvišalius santykius ekonominėje srityje reikėtų vystyti aktyviau, nes jie nėra pakankami. LR Prezidentūra teigia, jog Lietuvos ir JAV santykiai riboti (trūksta investicijų): „JAV investicijos yra itin simbolinės, palyginti su kitomis investicijomis.“³² Kitos vykstančio ir potencialaus bendradarbiavimo sritys minimos epizodiškai, jų taip pat nesiejant su bendra Lietuvos ir JAV užsienio politikos tapatybe.

Tad oficialiosios LR Prezidentūros retorikos analizė rodo, jog Lietuvos ir JAV bendradarbiavimas yra suvokiamas kaip platus (apimantis ne vieną sritį), aktyvus ir naudingas abiem pusėms, duodantis teigiamų praktinių rezultatų ir turintis didelį potencialą, nes, anot LR Prezidentūros, Lietuvos ir JAV santykiuose atsiranda naujų sričių (ne tik saugumo), kuriose galima įgyvendinti dvišalius interesus. Vis dėlto pažymėtina, kad oficialiojoje retorikoje konstruojamame JAV įvaizdyje geri Lietuvos ir JAV santykiai siejami ne su bendromis vertybėmis ar užsienio politikos tapatybe, o tik su bendrais užsienio politikos interesais, kurių svarbiausias Lietuvai yra saugumas.

2009–2011 m. oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje kuriamas darnių Lietuvos ir JAV santykių įvaizdis. Situacijos, kuriose Lietuvos ir JAV interesai išsiskiria, arba neminimos, arba traktuojamos neutraliai. CŽV kalėjimų klausimas (3 paminėjimai), Lietuvos žiniasklaidoje pateikiamas kaip bloginantis Lietuvos ir JAV santykius, oficialiojoje LR Prezidentės retorikoje svarstytas neutraliai: D. Grybauskaitė pabrėžė, kad Lietuva laikosi žmogaus teisių normų, siekia išsiaiškinti situaciją.³³ B. Obamos santykių su Rusija *perkrovimo* politika oficialiojoje retorikoje vertinama teigiamai, nes esą Lietuva taip pat nori konstruktyvaus dialogo su Rusija.³⁴ Apskritai, LR Prezidentės nuomone, Lietuvai svarbu palaikyti aktyvius ir pragmatiškus santykius su JAV visais lygmenimis.³⁵

Apibendrinant oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje konstruojamą JAV įvaizdį Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste galima teigti, kad JAV, anot LR Prezidentūros, Lietuvos užsienio politikai yra svarbi dėl sutampančių interesų daugelyje sričių ir buvimo Lietuvos saugumo garantu. Nors JAV yra vadinama Lietuvos partnere ir sąjungininke, remiantis LR Prezidentūros pareiškimais galima daryti prielaidą, kad JAV ir Lietuvos santykių pamatas yra bendri interesai, o ne vertybės, kurių klausimas oficialiame lygmenyje nesvarstomas apskritai. Tad JAV konstruojamame įvaizdyje, kaip ir Rusijos įvaizdyje, atsispindi LR Prezidentūros iniciatyva vystyti pragmatinę, o ne vertybėmis grįstą Lietuvos užsienio politiką. LR Prezidentūra Lietuvos ir JAV santykius laiko gerėjančiais dėl vis didesnio kontaktų skaičiaus ir ekonominėje sferoje (tad Rusijos veiksnys JAV konstruojamam įvaizdžiui didelės įtakos neturi).

JAV IR RUSIJOS ĮVAIZDŽIAI LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMI LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE PO 2009 M.

Analizuojant JAV ir Rusijos įvaizdžius, kuriuos konstruoja Lietuvos žiniasklaida, Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste buvo nagrinėjami straipsniai iš penkių Lietuvos spausdintos žiniasklaidos

šaltinių: „Lietuvos ryto“, „Lietuvos žinių“, „Respublikos“, „Vakaro žinių“ ir „Veido“. Analizei tinkami straipsniai buvo atrenkami naudojant reikšminius žodžius „JAV“ ir „Rusija“, kai JAV ir (arba) Rusija buvo minimos kalbant apie santykius su Lietuva. 2009 m. birželio–2011 m. gruodžio mėnesiais buvo aptikti 33 straipsniai, skirti Rusijos ir Lietuvos santykiams, bei 9 straipsniai JAV ir Lietuvos santykiams aptarti (palyginti: minėtu laikotarpiu analizuotuose žiniasklaidos šaltiniuose Lietuvos santykiams su įvairiomis pasaulio valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis buvo skirti 123 straipsniai).³⁶ Lietuvos žiniasklaidoje konstruojamas JAV ir Rusijos įvaizdis santykiyje su Lietuvos užsienio politikos tapatybe buvo analizuojamas remiantis šiais kriterijais: Rusijos ir JAV kaip *Kito* traktavimas, nuostatos esamų ir potencialių bendradarbiavimo sričių atžvilgiu, nuostatos nesutampančių interesų atžvilgiu, bendras dvišalių santykių vertinimas.

RUSIJOS ĮVAIZDIS LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMAS LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE PO 2009 M.

Kitaip nei oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, analizuotuose Lietuvos žiniasklaidos straipsniuose konstruojamas Rusijos įvaizdis yra vienodas: Rusija yra laikoma galinga ir Lietuvai grėsminga valstybe. Lietuvos žiniasklaida Rusiją vadina „sudėtingu kaimynu“, „nedraugiška valstybe“, „įnoringa valstybe“ arba atvirai ją įvardija kaip grėsmę.³⁷ Lietuvos žiniasklaidoje atkreipiamas dėmesys ir į galios veiksnį Lietuvos ir Rusijos santykiuose. Remiantis Lietuvos žiniasklaida, Rusija, be abejo, turi ženklų galios pranašumą Lietuvos atžvilgiu ir sąmoningai tuo naudojasi, siekdama savų interesų (pavyzdžiui, energetikos srityje) arba tiesiog norėdama „parodyti tokio žemo rango valstybėms kaip Lietuva jų tikrąją vietą tarptautiniuose santykiuose“.³⁸ Analizuotų šaltinių duomenimis, Rusijos užsienio politika nesikeičia ir netampa palankesnė Lietuvai (šis įvaizdis priešingas oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje formuojamam įvaizdžiui). Lietuvos dienraščiai pabrėžia sąmoningus Rusijos veiksmus, kuriais siekiama apriboti Lietuvos užsienio politikos interesus. Pavyzdžiui, dienraštyje „Lietuvos žinios“

teigiama, jog Rusija siekia izoliuoti Lietuvos informacinę erdvę nuo ES informacinės erdvės ir jai tai sekasi.³⁹ Tiesa, pasitaiko ir kitokių įvaizdžių, tačiau jie nevyrauja (palyginti: Rusija grėsme yra laikoma 75 % Lietuvos žiniasklaidos straipsnių, o priešinga nuomonė išreiškiama 25 % straipsnių). Pavyzdžiui, dienraštyje „Lietuvos žinios“ Rusija nelaikoma grėsme Lietuvai, teigiama, jog įtampa Lietuvos ir Rusijos santykiuose yra atslūgusi, ir kaip šių pokyčių priežastis nurodoma pasikeitusi pačios Rusijos užsienio politika („Rusijos užsienio politika tapo švelnesnė ir diplomatiškesnė“).⁴⁰

Analizuoti Lietuvos žiniasklaidos šaltiniai, kaip ir LR Prezidentūra, konstruodama Rusijos įvaizdį santykių su Lietuva kontekste, skyrė dėmesio tiek klausimams, dėl kurių Lietuvos ir Rusijos pozicijos išsiskiria, tiek sritims, kuriose, jų manymu, įmanomas potencialus Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimas vystant konstruktyvius tarpusavio santykius. Analizuoti straipsniai rodo, kad konstruojama Lietuvos ir Rusijos santykių įvaizdyje pagrindine sritimi, kurioje galimas Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimas, laikoma ekonominė (4 straipsniai). Ekonominiai ryšiai su Rusija apibūdinami kaip Lietuvai „gyvybiškai svarbūs“, akcentuojamos sėkmingai sprendžiamos ekonominės problemos (išspręstos Lietuvos vežėjų problemos pasienyje su Rusija).⁴¹ Ekonomikos sritis, remiantis Lietuvos žiniasklaida, yra veiksnys, parodantis, kuo skiriasi Lietuvos santykiai su Rusija ir su JAV: „dauguma Lietuvos verslo ryšių susiję su Rusija ir ES, o ne su JAV“.⁴² Žiniasklaida, analizuodama ekonomikos veiksnį Lietuvos ir Rusijos santykiuose, iškelia problemą, kuri neminama oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje: Lietuvos vieta JAV ir Rusijos santykiuose bei Lietuvos užsienio politikos šių dviejų valstybių atžvilgiu nesuderinamumas. Pasak Lietuvos žiniasklaidos, Lietuva atsiduria sudėtingoje padėtyje, nes vystant ekonominius ryšius proamerikietiškas Lietuvai negali pagelbėti, o karinio saugumo srityje Lietuva negali pasikliauti Rusija, nes dėl jos jaučiasi nesaugi. Potencialus bendradarbiavimas aplinkosaugos ar kultūros sferose, kuris deklaruojamas oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, Lietuvos žiniasklaidos straipsniuose nebuvo minimas.

Lietuvos žiniasklaidoje akcentuojami klausimai, kuriais nesutampa Lietuvos ir Rusijos interesai, skiriasi nuo akcentuojamų oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje. Pastaroji daugiausiai dėmesio skiria energetinei priklausomybei, o analizuota Lietuvos žiniasklaida skiria vienodai dėmesio pastarajam klausimui ir okupacinės žalos atlyginimui (po 3 straipsnius). Tai rodo, jog, Lietuvos žiniasklaidos suvokimu, Lietuvos užsienio politikoje reikšmingi ne tik pragmatiniai, bet ir vertybiniai interesai. Okupacinės žalos atlyginimo klausimo akcentavimas taip pat indikuoja, jog Lietuvos ir Rusijos žiniasklaidos konstruojamame Lietuvos užsienio politikos tapatybės įvaizdyje nėra bendro vertybinio lygmens.

Lietuvos žiniasklaidoje konstruojamas įvaizdis dėl galimų Lietuvos užsienio politikos instrumentų santykiuose su Rusija yra prieštaringas (kitaip nei oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje): dalyje analizuotų straipsnių („Lietuvos ryte“, „Lietuvos žiniuose“, „Veide“) pabrėžiama būtinybė laikytis vertybinės užsienio politikos⁴³, dalyje – pritariama LR Prezidentūros akcentuotam konstruktyvių santykių su Rusija siekiui ir pragmatinės užsienio politikos linijos laikymuisi santykiuose su Rusija („Respublikoje“). Vertybinės Lietuvos užsienio politikos santykiuose su Rusija šalininkai teigia, jog pragmatinė užsienio politika santykiuose, kurie pasižymi galios asimetrija, nėra veiksmingi ir neduos norimų rezultatų, net priešingai – gali paskatinti Rusiją aktyviau vykdyti Lietuvai žalingą užsienio politiką. Pavyzdžiui, Rimvydo Valatkos straipsnyje „Lietuvos ryte“ tvirtinama, kad „nuolankiai prieš Kremlių nulenкта galva jo valdovus veikia kaip vilką medžioklės adrenalinas“.⁴⁴ Vaido Saldžiūno straipsnyje išreiškiamas įsitikinimas, kad Lietuva Rusijai perneš lyg skuba „įteikti nuolaidų kortelę“.⁴⁵ Palaikantys pragmatinę Lietuvos užsienio politiką santykiuose su Rusija pažymi, jog pragmatinės užsienio politikos poreikį diktuoja situacija Europoje ir tarptautinėje arenoje (kintantys Rusijos santykiai su JAV, ES ir kitomis didžiosiomis valstybėmis), ir vertybinę užsienio politiką laiko kraštutiniu. Pavyzdžiui, Kęstutis Girnius straipsnyje „Lietuvos žiniuose“ D. Grybauskaitės pasirinktą užsienio politikos liniją su Rusija vadina „realistiška ir oria“.⁴⁶ Konstruktyvūs santykiai su Rusija, remiantis analizuotais straipsniais, yra įmanomi (netgi politinėje sferoje, kitaip nei teigia LR Prezidentūra).⁴⁷

Tad Lietuvos žiniasklaidos konstruojamame Rusijos įvaizdyje Rusija vaizduojama kaip grėsmė Lietuvai, su kuria, viena vertus, įmanoma kurti konstruktyvius santykius, pasitelkiant ekonomikos sritį, kita vertus, naudingiau laikytis vertybinės užsienio politikos, nes Lietuvos ir Rusijos santykiuose egzistuoja klausimų, kuriuos, nesant bendro vertybinio lygmens, ir dėl galios asimetrijos išspręsti sunku.

JAV ĮVAIZDIS LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMAS LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE PO 2009 M.

Lietuvos žiniasklaidoje dėmesio JAV buvo skirta gerokai mažiau nei Rusijai. Retai analizuoti tokie aspektai kaip galimos Lietuvos ir JAV bendradarbiavimo sritys ar rekomenduojamos užsienio politikos priemonės Lietuvos santykiuose su JAV. Dėmesys labiausiai sutelktas į kintančią JAV poziciją Vidurio ir Rytų Europos bei santykių su Lietuva klausimais.

Lietuvos žiniasklaidos straipsniuose, kaip ir oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, JAV laikoma valstybe, kurią su Lietuva sieja bendri interesai, t. y. nepriešiška tarptautinių santykių veikėja. JAV vadinama „sajungininke“, „strategine partnere“. Bendrų vertybių veiksnys Lietuvos ir JAV santykiuose nesvarstomas. Vis dėlto Lietuvos žiniasklaida, priešingai nei LR Prezidentūra, teigia, jog Lietuva tikrai nėra lygiavertė JAV partnere ir save apgaudinėja, jeigu tiki tokio pobūdžio santykių egzistavimu.⁴⁸ Lietuvos žiniasklaidos formuojamame JAV įvaizdyje santykių su Lietuva kontekste JAV apibūdinama kaip valstybė, kuri praranda interesą Lietuvoje dėl besikeičiančių savo užsienio politikos prioritetų (pavyzdžiui, „Veide“ tvirtinama, kad „patys daromės Amerikai vis mažiau įdomūs“).⁴⁹ Dėmesio sutelkimas į kintančią JAV užsienio politiką Lietuvos atžvilgiu leidžia teigti, jog, remiantis Lietuvos žiniasklaida, partnerystę Lietuvos ir JAV santykiuose lemia visų pirma JAV veiksnys – JAV suinteresuotumas Vidurio ir Rytų Europos regionu. Vis dėlto analizuotos žiniasklaidos straipsniuose formuojama nuomonė, kad santykiuose su JAV Lietuva turėtų išlaikyti valstybinį orumą ir nebūti „pastumdėle, kuri laiko kiekvieną JAV prašymą įsakymu“.⁵⁰

Lietuvos žiniasklaida, kitaip nei LR Prezidentūra, Lietuvos ir JAV partnerystę analizuoja žvelgdama tik į dvi sferas – karinį saugumą ir ekonomiką. Lietuvos žiniasklaidos suvokimu, tik JAV gali užtikrinti karinį Lietuvos saugumą, todėl Lietuvai reikėtų laikytis užsienio politikos tęstinumo propaguojant euroatlantizmą, nes „atsisakyti euroatlantizmo Lietuvai reikštų atsisakyti kietojo saugumo garantijų“.⁵¹ Ekonominės sferos Lietuvos žiniasklaida nelaiko ta sritimi, kuri galėtų pagyvinti Lietuvos ir JAV santykius ar padidinti JAV suinteresuotumą Lietuva, t. y. Lietuvos žiniasklaidos turima Lietuvos ir JAV santykių vizija yra ne tokia optimistinė kaip pateikiama oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje. Tad Lietuvos žiniasklaida sutampančius JAV ir Lietuvos interesus išvelgia tik karinio saugumo sferoje.

Be mažėjančio JAV suinteresuotumo vystyti aktyvius santykius su Vidurio ir Rytų Europos regionu (ir Lietuva), Lietuvos žiniasklaida įvardija ir kitas problemas, galinčias sukelti įtampą Lietuvos ir JAV santykiuose: tyrimas dėl CŽV kalėjimų Lietuvoje ir B. Obamos pasirinktas užsienio politikos kursas santykiuose su Rusija. Vis dėlto tam tikrų straipsnių autorių nuomone, dvišaliai santykiai nenukentės, net jei bus įrodyta, jog tokie kalėjimai Lietuvoje buvo.⁵² O B. Obamos santykių su Rusija *perkrovimo* politika, kitaip nei oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, yra vertinama neigiamai, ir formuojama nuomonė, jog santykių su Rusija kontekste JAV turėtų atsižvelgti į Lietuvos interesus.⁵³ Tai rodo, kad Lietuvos žiniasklaidos formuojamame JAV įvaizdyje JAV yra valstybė, atsakinga už ne tokius aktyvius ir didesnę įtampą pasižyminčius Lietuvos ir JAV santykius.

Apibendrinant Lietuvos žiniasklaidoje konstruojamą JAV įvaizdį Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste galima teigti, jog JAV yra laikoma Lietuvai nepriešiška valstybe, kurios interesai karinio saugumo srityje atitinka Lietuvos interesus ir yra palankūs Lietuvos saugumui užtikrinti, tačiau analizuojamu laikotarpiu yra mažiau nei paprastai suinteresuota aktyvinti dvišalius santykius. JAV veiksnys Lietuvos užsienio politikoje yra būtinas Lietuvos saugumui, tačiau būtent JAV galia yra tas veiksnys, nuo kurio ir priklauso dvišalių santykių pobūdis.

VIETOJE IŠVADŲ: RUSIJOS IR JAV ĮVAIZDŽIŲ LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKOS TAPATYBĖS KONTEKSTE, KONSTRUOJAMŲ LR PREZIDENTŪROS IR LIETUVOS ŽINIASKLAIDOS, PALYGINIMAS

Rusijos ir JAV įvaizdžio, konstruojamo oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje, Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste analizė rodo, jog skiriasi tiek šių dviejų valstybių traktavimas, tiek sukonstruoti įvaizdžiai oficialiosios retorikos ir žiniasklaidos lygmenyse.

LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos konstruojamame Rusijos įvaizdyje galima pastebėti tiek panašumų, tiek skirtumų. Rusijos, kaip tarptautinių santykių veikėjos, traktavimo kategorijoje Lietuvos žiniasklaidos ir LR Prezidentūros formuotas Rusijos įvaizdis skyrėsi. Būtent šioje kategorijoje pastebėti bene didžiausi konstruoto įvaizdžio Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste skirtumai. LR Prezidentūra ir Lietuvos žiniasklaida skirtingai suvokia Rusijos vietą ir įtaką Lietuvos užsienio politikai ir tapatybei; be to, skiriasi formuojamo Rusijos įvaizdžio tolygumas. LR Prezidentūra Rusijos nevadina grėsme, o priskiria ją valstybių, turinčių bendrų interesų su Lietuva, kategorijai (dauguma paminėjimų) arba tiesiog apibūdina kaip valstybę, keliančią įtampą (bet ne grėsmę). O Lietuvos žiniasklaida, priešingai, Rusiją kaip *Kitą* sugrėsmina (su tam tikromis išimtimis – pavyzdžiui, „Lietuvos žiniuose“) ir teigia, kad Rusijos užsienio politika nesikeičia ir netampa palankesnė Lietuvai. Lietuvos žiniasklaidoje konstruojamas Rusijos traktavimas yra nuoseklesnis nei oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje.

Bendrų Lietuvos ir Rusijos interesų suvokime, pateiktame oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje, galima aptikti tiek panašumų, tiek skirtumų. Viena vertus, tiek LR Prezidentūra, tiek Lietuvos žiniasklaida iš sričių, kuriose sutampa Lietuvos ir Rusijos interesai, labiausiai pabrėžia ekonomiką (žr. 1 priedą). Kita vertus, LR Prezidentūra mato daugiau sferų, kuriose sutampa interesai, nei Lietuvos žiniasklaida: oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje, be ekonomikos, dar akcentuojamos aplinkosaugos ir kultūros sritys.

LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos konstruotame Lietuvos ir Rusijos nesutampančių interesų įvaizdyje taip pat galima pastebėti tiek panašumų, tiek skirtumų. Abi analizuotos institucijos šiame kontekste pabrėžia energetikos sritį. Vis dėlto Lietuvos žiniasklaida, kitaip nei LR Prezidentūra, lygiavertiškai (50 % paminėjimų) gilinasi ir į okupacijos žalos atlyginimo klausimą, kurio LR Prezidentūra neakcentuoja.

Apskritai LR Prezidentūros konstruojamame Rusijos įvaizdyje labiau pabrėžiama tai, kas Lietuvą ir Rusiją sieja, o Lietuvos žiniasklaidoje – tai, kas jas skiria. Skirtumų galima aptikti visose kategorijose, pagal kurias buvo lyginamas Rusijos įvaizdis oficialioje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje, o panašumų – dviejose. Skirtumų vyravimas leidžia teigti, jog Lietuvos žiniasklaida formuoja priešingą Rusijos įvaizdį nei LR Prezidentūra.

Abiejų institucijų konstruotas JAV įvaizdis yra homogeniškesnis nei Rusijos įvaizdis. Tiek LR Prezidentūra, tiek Lietuvos žiniasklaida traktuoja JAV kaip valstybę, kuri dėl turimos galios lemia galios asimetriją Lietuvos ir JAV santykiuose, tačiau nekelia grėsmės Lietuvai, turi su ja bendrų interesų ir yra pagrindinis Lietuvos saugumo garantas.

Bendrų JAV ir Lietuvos interesų suvokime, pateiktame oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje, galima aptikti ir panašumų, ir skirtumų. Abi institucijos sutinka, jog svarbiausia sritis, lemianti bendrus interesus, yra karinis saugumas, bei išskiria ekonominius klausimus kaip potencialią sritį, kurioje galėtų būti intensyvinamas Lietuvos ir JAV bendradarbiavimas. Vis dėlto LR Prezidentūros pateikiamas situacijos vertinimas yra optimistiškesnis nei Lietuvos žiniasklaidos: pastaroji, priešingai nei LR Prezidentūra, potencialų JAV ir Lietuvos ekonominį bendradarbiavimą vertina skeptiškai ir pabrėžia vienašališką Lietuvos suinteresuotumą šia sritimi dvišaliuose santykiuose.

Konstruojamame nesutampančių Lietuvos ir JAV interesų įvaizdyje pastebima tiek panašumų, tiek skirtumų. Abi institucijos mini CŽV kalėjimų ir B. Obamos santykių su Rusija *perkrovimo* politiką, tačiau nevienodai vertina šių klausimų įtaką Lietuvos ir JAV santykiams:

LR Prezidentūra nesaugumizuoja šių klausimų, o Lietuvos žiniasklaidos pozicija šiais atvejais nevieninga.

Apibendrinant skirtinguose lygmenyse (oficialiajame ir žiniasklaidoje) konstruojamą JAV kaip *Kito* įvaizdį Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste galima teigti, kad jis, priešingai nei konstruojamas Rusijos įvaizdis, abiejuose lygmenyse yra panašus: panašumų aptinkama visose lyginimo kategorijose, o skirtumų – dviejose iš trijų.

Lyginant Rusijos ir JAV įvaizdžius, formuotus Lietuvos institucijų, galima teigti, jog jie skirtingi. Rusija yra traktuojama kaip grėsmė (žiniasklaidoje) arba valstybė, turinti tam tikrų bendrų interesų su Lietuva, o JAV yra apibūdinama kaip artimesnė Lietuvai valstybė, nekelianti grėsmės, priešingai – užtikrinanti jos saugumą (Lietuvos žiniasklaidos teigimu, taip pat saugumą nuo Rusijos). Tad Rusija ir JAV, LR Prezidentūros ir Lietuvos žiniasklaidos suvokimu, būdamos *Kitu*, Lietuvos užsienio politikos tapatybėje užima skirtingas (netgi galima teigti – priešingas) pozicijas.

PASTABOS IR NUORODOS

- 1 Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės inauguracijos kalba, pasakyta iškilmingame Seimo posėdyje, 2009 m. liepos 12 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/kalbos/lietuvos_respublikos_prezidentės_dalios_grybauskaitės_inauguracijos_kalba_pasakyta_iskilmingame_seimo_posedyje.html. Žiūrėta 2011 05 02.
- 2 Minėtų žiniasklaidos šaltinių pasirinkimą analizei lėmė Lietuvos mokslo tarybos finansuoto projekto „Tampant europiečiais: lietuvių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į Europos Sąjungą“ specifika: projekte buvo nuspręsta apsiriboti tik spausdintos Lietuvos žiniasklaidos analize, todėl analizė neapėmė interneto portalų (pavyzdžiui, „Delfi“) pranešimų. Pasirinkti tokie spausdintos Lietuvos žiniasklaidos šaltiniai, kurie turi didžiausią skaitytojų auditoriją.
- 3 Wendt, A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: CUP, 1999.
- 4 Alexandrov, M. The Concept of State Identity in International Relations: A Theoretical Analysis // *Journal of International Development and Cooperation*, 2003, Vol. 10, No. 1.
- 5 Kowert, P.; Legro, J. Norms, Identity and Their Limits: A Theoretical Reprise // Katzenstein, P. J. (ed.). *The Culture of National Security*. New York: Columbia University Press, 1996, p. 453.
- 6 Šiame straipsnyje *Kito* kategorijai yra priskiriamos ir JAV, remiantis tyrimų, atliktų anksčiau pagal projektą, rezultatais, kurie parodė, jog, veikėjų, darančių

- įtaką Lietuvos užsienio politikos formavimui, suvokimu, JAV ir Lietuva neturi bendro vertybinio pamato tapatybės kontekste – tik bendrus interesus (tačiau ne visose strategiškai svarbiose srityse). Tad rezultatai atskleidė, kad tarp Lietuvos ir JAV, žiniasklaidos ir LR Prezidentūros suvokimu, egzistuoja tam tikrų skirtumų, sąlygojančių šių valstybių kitoniškumą, – leidžia JAV priskirti prie *Kito*, o ne *Aš* kategorijos.
- 7 Miniotaitė, G. Tapatybės paieškos šiuolaikinėje Lietuvos užsienio politikoje: tarp Šiaurės ir Rytų dimensijų // *Lietuvos metinė strateginė apžvalga*, 2004, p. 83–97.
  - 8 Wendt, A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, p. 231.
  - 9 Šešelgytė, M. *Europos Sąjungos bendro gynybos identiteto problema*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2007, p. 19.
  - 10 Ten pat.
  - 11 Lietuvos mokslo tarybos finansuojamo projekto „Tampant europiečiais: lietuvių kolektyvinės tapatybės konstravimas po įstojimo į Europos Sąjungą“ tyrimo laikotarpis baigėsi 2011 m. gruodžio 31 d.
  - 12 Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu Ukrainos savaitiniam žurnalui, 2009 m. lapkričio 30 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/lietuvos_respublikos_prezidentės_dalios_grybauskaitės_intervius_ukrainos_savitiniam_zurnalui_profil.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp80.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 13 Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu didžiausiai Baltijos valstybių naujienų agentūrai BNS, 2009 m. gruodžio 27 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentės_dalios_grybauskaitės_interviu_didžiausia_baltijos_valstybiu_naujienų_agentūrai_bns.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 14 EurActiv.com: Lietuvos Prezidentė: Europa yra peraugęs paauglys, 2010 m. gegužės 25 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentės_interviu_europos_naujienų_svetaineje_www.euractiv.com.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 15 Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu Austrijos dienraščiui „Die Presse“: „Ar gali nusikaltėliai laisvai lankytis Austrijoje?“, 2011 m. liepos 20 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentės_dalios_grybauskaitės_interviu_austrijos_dienrasciai_die_presse_.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp60.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 16 Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu Vokietijos dienraščiui „Frankfurter Allgemeine Zeitung“: „Žinoma, kad jaučiame spaudimą iš Rusijos pusės“, 2011 m. birželio 22 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/

- prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentes_dalios_grybauskaites_interviu_vokietijos_dienrasciui_frankfurter_allgemeine_zeitung_zinoma_kad_jauciame_spaudima_is_rusijos_puses.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp60.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 17 Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu didžiausiai Baltijos valstybių naujienų agentūrai BNS, 2009 12 27. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentes_dalios_grybauskaites_interviu_didziausia_baltijos_valstybiu_naujienu_agenturai_bns.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 18 Lietuvos Respublikos Prezidentės interviu naujienų portalui „Delfi“: „D. Grybauskaitė: iki kitų rinkimų premjero keisti nenorėčiau“, 2011 m. kovo 15 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/lietuvos_respublikos_prezidentes_interviu_naujienu_portalui_delfi_d.grybauskaite_iki_kitu_rinkimu_premjero_keisti_nenoreciau.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 19 Prezidentė: „Svarbiausiu NATO tikslu turi išlikti saugumo garantavimas aljanso narėms“, 2010 m. balandžio 28 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/prezidente_svarbiausiu_nato_tikslu_turi_islikti_saugumo_garantavimas_aljanso_narems.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp60.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 20 D. Grybauskaitė: geresnės daugumos nėra // *IQ. The Economist*, 2010 m. balandžio 12 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/iq_the_economist_d.grybauskaite_geresnes_daugumos_nera.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 21 2009 m. liepos 18 d. Prezidentės D. Grybauskaitės interviu Latvijos dienraščiui „Latvijas Avīze“, 2009 m. liepos 18 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/2009_m._liepos_18_d._prezidentes_d._grybauskaites_interviu_latvijos_dienrasciui_latvijas_avize.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp60.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 22 Prezidentė: NATO bendradarbiavimas su Rusija bus naudingas ir Lietuvai, 2010 m. lapkričio 20 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/prezidente_nato_bendradarbiavimas_su_rusija_bus_naudingas_ir_lietuvai.html?backlink=%252F%252Fpaieska%252Fresults%252Fp0.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 23 2011 m. gegužės 27 d. Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės darbo vizitas Varšuvoje, 2011 m. gegužės 27 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/vizitai/uzsienyje/2011_m._geguzes_27_d._lietuvos_respublikos_prezidentes_dalios_grybauskaites_darbo_vizitas_varsuvoje.ht

- ml?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp20.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 24 Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu savaitraščio „Veidas“ metiniam leidiniui „Prognozės. 2011“, 2011 m. sausio 3 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/savaitrastis_veidas_nereiketu_saves_apgaudineti_kad_tuoj_turesime_atomine_elektrine.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp80.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 25 Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu dienraščiui / naujienų portalui „15 min“, 2011 m. kovo 6 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/lietuvos_respublikos_prezidentes_interviu_dienrasciui_15_min_dalia_grybauskaite_nori_kad_iscirstu_perrek_kitus.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp180.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 26 Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės sveikinimas Jungtinių Amerikos Valstijų Prezidentui Barakui Obamai Nepriklausomybės dienos proga, 2010 m. liepos 4 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/sveikinimai/lietuvos_respublikos_prezidentes_dalios_grybauskates_sveikinimas.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp0.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 27 Prezidentė: draugiškų Lietuvos ir JAV santykių pagrindas – istorinė atmintis ir tęstinumas, 2010 m. liepos 23 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/prezidente_draugisku_lietuvos_ir_jav_santykiu_pagrindas_istorine_atmintis_ir_testinumas.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 28 Prezidentės interviu Prancūzijos užsienio politikos reviu: Sveiki atvykę į tarptautinę politiką: „Geležinė ledi“ iš Vilniaus, 2010 m. sausio 30 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentes_interviu_prancuzijos_uzsienio_politikos_reviu_politique_internationale_gelezine_ledi_is_vilniaus.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp180.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 29 Su JAV senatoriumi Prezidentė aptarė dvišalius santykius ir bendradarbiavimą NATO, 2011 m. sausio 12 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/su_jav_senatoriumi_prezidente_aptare_dvisalius_santykius_ir_bendradarbiavima_nato.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
  - 30 Prezidentė: „Naujoji NATO strateginė koncepcija turi sustiprinti Aljansą ir įtvirtinti konkrečias saugumo garantijas“, 2010 m. liepos 12 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/prezidente_naujoji_nato_strategine_koncepcija_turi_sustiprinti_aljansa_ir_itvirtinti_konkreacias_saugumo_garantijas.html?backlink=%252Flt%252Fpaieska%252Fresults%252Fp60.html. Žiūrėta: 2012 05 01.

- 31 JAV apsisprendė gabenti krovinius tranzitu per Lietuvą, 2010 m. lapkričio 18 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/jav_apsisprende_gabenti_krovinius_tranzitu_per_lietuva.html?backlink=%252F1t%252Fpaieska%252Fresults%252Fp80.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 32 EurActiv.com: Lietuvos Prezidentė: Europa yra peraugęs paauglys, 2010 m. gegužės 25 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/prezidentes_interviu_europos_naujienų_svetaineje_www.euractiv.com.html?backlink=%252F1t%252Fpaieska%252Fresults%252Fp180.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 33 Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės interviu dienraščiui / naujienų portalui „15 min“, 2011 m. kovo 6 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/lietuvas_respublikos_prezidentes_interviu_dienrasciui_15_min_dalia_grybauskaite_nori_kad_isingistu_perrek_kitus.html?backlink=%252F1t%252Fpaieska%252Fresults%252Fp180.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 34 2009 m. rugsėjo 4 d. Prezidentės Prancūzijos dienraščiui „Le Figaro“. 2009 m. rugsėjo 4 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/prezidento_veikla/prezidente_ziniasklaidoje/prezidente_ziniasklaidoje_385/2009_m._rugsejo_4_d._prezidentes_d._grybauskaites_prancuzijos_dienrasciui_le_figaro.html?backlink=%252F1t%252Fpaieska%252Fresults%252Fp180.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 35 Prezidentė įteikė skiriamuosius raštus Lietuvos ambasadoriui JAV, 2010 m. liepos 19 d. Rasta: http://www.president.lt/lt/spaudos_centras_392/pranesimai_spaudai/prezidente_iteike_skiriamuosius_rastus_lietuvas_ambasadoriui_jav.html?backlink=%252F1t%252Fpaieska%252Fresults%252Fp100.html. Žiūrėta: 2012 05 01.
- 36 Duomenys gauti iš kompanijos „Mediaskopas“ atliktos žiniasklaidos stebėsenos.
- 37 Saldžiūnas, V. Nuolaidų diplomatija // *Lietuvos rytas*, 2010, gegužės 29 d.
- 38 Ten pat.
- 39 Varnauskas, R. Nejaugi patys sau trukdome? // *Lietuvos žinios*, 2009, rugpjūčio 19 d.
- 40 Girnius, K. Atsisakoma apsupties mentaliteto // *Lietuvos žinios*, 2010, rugpjūčio 2 d.
- 41 Bačiulis, A. Kiek Lietuva pajėgi imtis savarankiškos užsienio politikos // *Veidas*, 2010, sausio 25 d.
- 42 Ten pat.
- 43 Vertybine užsienio politika šiame straipsnyje laikoma užsienio politika, grįsta demokratinėmis (Lietuvos atveju) vertybėmis – laisve, demokratija, žmogaus teisėmis ir teisingumu: t. y. tai – užsienio politika, kurią formuojant ir įgyvendinant pirmenybė teikiama ne pragmatiniams interesams (pavyzdžiui, ekonominiams), o tam tikrų vertybių išlaikymui.
- 44 Valatka, R. Finliandizacijos pradžia // *Lietuvos rytas*, 2010, sausio 18 d.
- 45 Saldžiūnas, V. Nuolaidų diplomatija // *Lietuvos rytas*, 2010, gegužės 29 d.

- 46 Girnius, K. Galime gyventi ir be Putino // *Lietuvos žinios*, 2010, gegužės 31 d.
- 47 Girnius, K. Atsisakoma apsupties mentaliteto // *Lietuvos žinios*, 2010, rugpjūčio 2 d.
- 48 Girnius, K. Mąstyti ir veikti kaip valstybė // *Lietuvos žinios*, 2009, gruodžio 21 d.
- 49 Bačiulis, A. Kiek Lietuva pajėgi imtis savarankiškos užsienio politikos // *Veidas*, 2010, sausio 25 d.
- 50 Girnius, K. Mąstyti ir veikti kaip valstybė // *Lietuvos žinios*, 2009, gruodžio 21 d.
- 51 Bačiulis, A. Kiek Lietuva pajėgi imtis savarankiškos užsienio politikos // *Veidas*, 2010, sausio 25 d.
- 52 Girnius, K. Mąstyti ir veikti kaip valstybė // *Lietuvos žinios*, 2009, gruodžio 21 d.
- 53 I. Degutienė JAV paragino paisyti Lietuvos interesų // *Vakaro žinios*, 2010, gegužės 29 d.

PRIEDAI

1 PRIEDAS. RUSIJOS ĮVAIZDIS OFICIALIOJOJE LR PREZIDENTŪROS RETORIKOJE IR LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE PO 2009 M.

1 lentelė. Rusijos įvaizdis oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje po 2009 m.

		LR Prezidentūra		Lietuvos žiniasklaida	
		%	Pami- nėjimų skaičius	%	Pami- nėjimų skaičius
<i>Rusijos, kaip tarptautinių santykių veikėjos, traktavimas</i>	Rusija yra grėsmė	0	0	75	12
	Rusija Lietuvai kelia įtampą	28,6	2	0	0
	Rusija yra valstybė, kuri nėra grėsmė, bet neturi jai ir Lietuvai bendrų interesų	0	0	0	0
	Rusija yra valstybė, kuri turi jai ir Lietuvai bendrų interesų	71,4	5	25	4
	Rusiją su Lietuva sieja bendros vertybės	0	0	0	0
Iš viso:		100	7	100	16
<i>Bendradarbiavimo sritys</i>	Aplinkosauga	30,8	4	0	0
	Ekonomika	46,2	6	100	4
	Kultūra	15,4	2	0	0
	Kitos	7,6	1	0	0
Iš viso:		100	13	100	4
<i>Nesutampantys interesai</i>	Energetika	87,5	7	50	3
	Kultūra, istorija	12,5	1	50	3
Iš viso:		100	8	100	6

Šaltinis. Sudaryta autorės, remiantis „Mediasko“ atlikta žiniasklaidos stebėseną.

2 PRIEDAS. JAV ĮVAIZDIS OFICIALIOJOJE LR PREZIDENTŪROS RETORIKOJE IR LIETUVOS ŽINIASKLAIDOJE PO 2009 M.

2 lentelė. JAV įvaizdis oficialiojoje LR Prezidentūros retorikoje ir Lietuvos žiniasklaidoje po 2009 m.

		LR Prezidentūra		Lietuvos žiniasklaida	
		%	Paminėjimų skaičius	%	Paminėjimų skaičius
<i>JAV, kaip tarptautinių santykių veikėjos, traktavimas</i>	JAV yra grėsmė	0	0	0	0
	JAV yra valstybė, kuri nėra grėsmė, bet neturi jai ir Lietuvai bendrų interesų	0	0	0	0
	JAV yra valstybė, kuri turi jai ir Lietuvai bendrų interesų	100	8	100	3
	JAV su Lietuva sieja bendros vertybės	0	0	0	0
Iš viso:		100	8	100	3
<i>Bendradarbiavimo sritys</i>	Saugumas	41,7	5	66,7	2
	Mokslas ir technologijos	8,3	1	0	0
	Energetika	8,3	1	0	0
	Ekonomika	25	3	33,3	1
	Žmogaus teisės	16,7	2		0
Iš viso:		100	12	100	3
<i>Nesutampantys interesai</i>	CŽV kalėjimai Lietuvoje	40	3	33,3	1
	B. Obamos santykių su Rusija <i>perkrovimo</i> politika	60	2	66,7	2
Iš viso:		100	5	100	3

Šaltinis. Sudaryta autorės, remiantis „Mediasko“ atlikta žiniasklaidos stebėseną.

SUMMARY

THE U.S. AND RUSSIA'S IMAGES IN THE CONTEXT OF LITHUANIAN FOREIGN POLICY IDENTITY

Keywords: *Lithuanian foreign policy, identity, Russia, United States, media, president.*

In present article internal factors influencing Lithuanian foreign policy identity are analysed: the image of Russia and the United States in the context of Lithuanian foreign policy identity, constructed by two important Lithuanian institutions (President and mass media of Lithuania) is researched. The article aims to compare Russia's and the U.S. image, constructed on two different levels: in the official rhetorics of Lithuanian president and in Lithuanian mass media. The comparison is made on the basis of following criteria: perception of Russia and the U.S. as "Other" of Lithuanian foreign policy identity; perception of mutual interests, perception of interests that differ.